

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (wielka izba)

z dnia 21 grudnia 2016 r.*

[Tekst sprostowany postanowieniem z dnia 20 marca 2017 r.]

Odwołanie — Stosunki zewnętrzne — Porozumienie między Unią Europejską i Królestwem Marokańskim dotyczące wzajemnych środków liberalizacyjnych w dziedzinie rolnictwa i rybołówstwa — Decyzja zatwierdzająca zawarcie porozumienia międzynarodowego — Skarga o stwierdzenie nieważności — Dopuszczalność — Legitymacja procesowa — Obowiązki terytorialne porozumienia — Wykładnia porozumienia — Zasada samostanowienia — Zasada względnej skuteczności traktatów

W sprawie C-104/16 P

mającej za przedmiot odwołanie w trybie art. 56 statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, wniesione w dniu 19 lutego 2016 r.,

Rada Unii Europejskiej, reprezentowana przez H. Legała i A. de Elerę-Sana Miguela Hurtada oraz A. Westerhof Löfflerową, działających/w charakterze pełnomocników,

strona skarżąca,

popierana przez:

Królestwo Belgii, reprezentowane przez C. Pochet i J.C. Halleux, działających w charakterze pełnomocników,

Republikę Federalną Niemiec, reprezentowaną przez T. Henzego, działającego w charakterze pełnomocnika,

Królestwo Hiszpanii, reprezentowane przez M. Sampola Pucurulla oraz S. Centeno Huertę, działających w charakterze pełnomocników,

Republikę Francuską, reprezentowaną przez F. Alabrana, G. de Bergues'a, D. Colasa, F. Fize'a oraz B. Fodde, działających w charakterze pełnomocników,

Republikę Portugalską, reprezentowaną przez L. Ineza Fernandesą oraz M. Figueireda, działających w charakterze pełnomocników,

Confédération marocaine de l'agriculture et du développement rural (Comader), reprezentowaną przez J.F. Bellisa, M. Struysa, A. Bailleux, L. Eskenaziego i R. Hicheriego, avocats,

interwenienci w postępowaniu odwoławczym,

* Język postępowania: francuski.

w której pozostałymi uczestnikami postępowania są:

Front populaire pour la libération de la saguia-el-hamra et du rio de oro (Front Polisario),
reprezentowany przez G. Deversa, avocat,

strona skarżąca w pierwszej instancji,

Komisja Europejska, reprezentowana przez F. Castilla de la Torrego, E. Paasivirtę i B. Eggers,
działających w charakterze pełnomocników,

interwenient w pierwszej instancji,

TRYBUNAŁ (wielka izba),

w składzie: K. Lenaerts, prezes, A. Tizzano, wiceprezes, R. Silva de Lapuerta, M. Ilešič i J.L. da Cruz
Vilaça, prezesi izb, J. Malenovský (sprawozdawca), E. Levits, J.C. Bonichot, A. Arabadjiev, C. Toader,
C.G. Fernlund, C. Vajda, S. Rodin, F. Biltgen i K. Jürimäe, sędziowie,

rzecznik generalny: M. Wathelet,

sekretarz: V. Giacobbo-Peyronnel, administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 19 lipca 2016 r.,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 13 września 2016 r.,

wydaje następujący

Wyrok

- 1 W odwołaniu Rada Unii Europejskiej żąda uchylecia wyroku Sądu Unii Europejskiej z dnia 10 grudnia 2015 r., Front Polisario/Rada (T-512/12, zwanego dalej „zaskarżonym wyrokiem”, EU:T:2015:953), w którym Sąd uwzględnił skargę Front populaire pour la libération de la saguia-el-hamra et du rio de oro (Front Polisario) o stwierdzenie częściowej nieważności decyzji Rady 2012/497/UE z dnia 8 marca 2012 r. w sprawie zawarcia Porozumienia w formie wymiany listów między Unią Europejską a Królestwem Marokańskim dotyczącego wzajemnych środków liberalizacyjnych w odniesieniu do produktów rolnych, przetworzonych produktów rolnych oraz ryb i produktów rybołówstwa, a także zastąpienia protokołów 1, 2 i 3 oraz załączników do nich, jak również zmian do Układu euro-śródziemnomorskiego ustanawiającego stowarzyszenie między Wspólnotami Europejskimi i ich państwami członkowskimi, z jednej strony, a Królestwem Marokańskim, z drugiej strony (Dz.U. 2012, L 241, s. 2, zwanej dalej „zaskarżoną decyzją”).

Ramy prawne

Prawo międzynarodowe

Karta Narodów Zjednoczonych

- 2 Artykuł 1 Karty Narodów Zjednoczonych, podpisanej w San Francisco w dniu 26 czerwca 1945 r., stanowi:

„Cele Organizacji Narodów Zjednoczonych są następujące:

[...]

2. Rozwijać przyjazne stosunki między narodami, oparte na poszanowaniu zasady równouprawnienia i samostanowienia narodów, i stosować inne odpowiednie środki dla wzmocnienia powszechnego pokoju.

[...]”.

- 3 Rozdział XI Karty Narodów Zjednoczonych, zatytułowany „Deklaracja w sprawie obszarów nierządzących się samodzielnie”, zawiera art. 73 karty, który stanowi:

„Członkowie Organizacji Narodów Zjednoczonych, którzy odpowiadają lub podejmują się odpowiedzialności za administrację obszarów, których ludność jeszcze nie osiągnęła pełnego samorządu, uznają zasadę, że najważniejsze są interesy mieszkańców tych obszarów, i jako święte posłannictwo przyjmują swój obowiązek popierania w najwyższym stopniu dobrobytu ludności tych obszarów w ramach systemu międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa, ustanowionego przez niniejszą [k]artę, [...]

[...]”.

Konwencja wiedeńska o prawie traktatów

- 4 Zgodnie z akapitem ostatnim preambuły do Konwencji wiedeńskiej o prawie traktatów, zawartej w Wiedniu w dniu 23 maja 1969 r. (*Recueil des traités des Nations unies*, vol. 1155, s. 331, zwanej dalej „konwencją wiedeńską”) strony tej konwencji „potwierdzaj[ą], że normy międzynarodowego prawa zwyczajowego będą regulowały kwestie nieunormowane postanowieniami [tej] konwencji”.

- 5 Artykuł 3 owej konwencji, zatytułowany „Porozumienia międzynarodowe nieobjęte zasięgiem niniejszej konwencji”, stanowi:

„Fakt, że niniejszej konwencji nie stosuje się ani do porozumień międzynarodowych, zawartych między państwami a innymi podmiotami prawa międzynarodowego lub między takimi innymi podmiotami prawa międzynarodowego, ani do porozumień międzynarodowych zawieranych w formie innej niż pisemna, nie wpływa na:

[...]

- b) zastosowanie do nich którejkolwiek z norm sformułowanych w niniejszej konwencji, którym podlegałyby one na podstawie prawa międzynarodowego, niezależnie od tej konwencji;

[...]”.

- 6 Zgodnie z art. 26 tej konwencji, zatytułowanym „Pacta sunt servanda”:
- „Każdy będący w mocy traktat wiąże jego strony i powinien być przez nie wykonywany w dobrej wierze”.
- 7 Artykuł 29 tejże konwencji, zatytułowany „Terytorialny zasięg traktatów”, stanowi:
- „Jeżeli odmienny zamiar nie wynika z traktatu ani nie jest ustalony w inny sposób, traktat wiąże każdą stronę w odniesieniu do całego jej terytorium”.
- 8 Artykuł 30 konwencji wiedeńskiej, zatytułowany „Stosowanie kolejnych traktatów dotyczących tego samego przedmiotu”, w ust. 2 przewiduje:
- „Jeżeli traktat precyzuje, że jest podporządkowany traktatowi wcześniejszemu lub późniejszemu bądź że nie należy uważać go za niezgodny z takim traktatem, postanowienia tego traktatu mają przewagę”.
- 9 Zgodnie z art. 31 tej konwencji, zatytułowanym „Ogólna reguła interpretacji”:
- „1. Traktat należy interpretować w dobrej wierze, zgodnie ze zwykłym znaczeniem, jakie należy przypisywać użytym w nim wyrazom w ich kontekście, oraz w świetle jego przedmiotu i celu.
2. Dla celów interpretacji traktatu kontekst obejmuje, oprócz tekstu, łącznie z jego wstępem i załącznikami:
- a) każde porozumienie dotyczące traktatu, osiągnięte między wszystkimi stronami w związku z zawarciem traktatu;
- b) każdy dokument sporządzony przez jedną lub więcej stron w związku z zawarciem traktatu, przyjęty przez inne strony jako dokument odnoszący się do traktatu.
3. Łącznie z kontekstem należy brać pod uwagę:
- a) każde późniejsze porozumienie między stronami, dotyczące interpretacji traktatu lub stosowania jego postanowień;
- b) każdą późniejszą praktykę stosowania traktatu, ustanawiającą porozumienie stron co do jego interpretacji;
- c) wszelkie odpowiednie normy prawa międzynarodowego, mające zastosowanie w stosunkach między stronami.
4. Specjalne znaczenie należy przypisywać wyrazowi wówczas, gdy ustalono, że taki był zamiar stron”.
- 10 Artykuł 34 wspomnianej konwencji, zatytułowany „Ogólna reguła dotycząca państw trzecich”, stanowi:
- „Traktat nie tworzy obowiązków ani praw dla państwa trzeciego bez jego zgody”.

Prawo Unii

Układ o stowarzyszeniu

- 11 Układ euro-śródziemnomorski ustanawiający stowarzyszenie między Wspólnotami Europejskimi i ich państwami członkowskimi, z jednej strony, a Królestwem Marokańskim, z drugiej strony, został podpisany w Brukseli, w dniu 26 lutego 1996 r. (Dz.U. 2000, L 70, s. 2, zwany dalej „układem o stowarzyszeniu”) i zatwierdzony w imieniu rzeczonych Wspólnot decyzją Rady i Komisji 2000/204/WE, EWWiS z dnia 24 stycznia 2000 r. (Dz.U. 2000, L 70, s. 1 – wyd. spec. w jęz. polskim: rozdz. 11, t. 33, s. 175). Zgodnie z jego art. 96 wszedł on w życie w dniu 1 marca 2000 r., jak wynika z informacji opublikowanej w *Dzienniku Urzędowym Wspólnot Europejskich* (Dz.U. 2000, L 70, s. 228).
- 12 Artykuł 1 ust. 1 układu o stowarzyszeniu stanowi:
„Ustanawia się niniejszym stowarzyszenie między Wspólnotą i jej państwami członkowskimi z jednej strony a Marokiem z drugiej strony” [tłumaczenie nieoficjalne, podobnie jak wszystkie cytaty z tego układu poniżej].
- 13 Tytuł II tego układu, zatytułowany „Swobodny przepływ towarów”, obejmuje art. 6–30.
- 14 Artykuł 16 rzonego układu stanowi:
„Wspólnota i Maroko dokonują stopniowego zwiększenia liberalizacji wzajemnego handlu produktami rolnymi i produktami rybołówstwa”.
- 15 Artykuł 17 ust. 1 tego układu stanowił w wersji początkowej:
„Produkty rolne i produkty rybołówstwa pochodzące z Maroka korzystają w przywozie do Wspólnoty z przepisów zawartych, odpowiednio, w protokołach nr 1 i 2”.
- 16 Tytuł VIII układu o stowarzyszeniu, zatytułowany „Postanowienia instytucjonalne ogólne i końcowe”, zawiera w szczególności art. 94, zgodnie z którym:
„Niniejszy układ stosuje się, z jednej strony, do terytoriów, do których mają zastosowanie traktaty ustanawiające Wspólnotę Europejską oraz Europejską Wspólnotę Węgla i Stali, na warunkach ustanowionych w tych traktatach, oraz, z drugiej strony, do terytorium Królestwa Marokańskiego”.

Porozumienie o liberalizacji

- 17 Porozumienie w formie wymiany listów między Unią Europejską a Królestwem Marokańskim dotyczące wzajemnych środków liberalizacyjnych w odniesieniu do produktów rolnych, przetworzonych produktów rolnych oraz ryb i produktów rybołówstwa, a także zastąpienia protokołów 1, 2 i 3 oraz załączników do nich, jak również zmian do Układu euro-śródziemnomorskiego ustanawiającego stowarzyszenie między Wspólnotami Europejskimi i ich państwami członkowskimi z jednej strony, a Królestwem Maroka z drugiej strony, zostało podpisane w Brukseli w dniu 13 grudnia 2010 r. (Dz.U. 2012, L 241, s. 4, zwane dalej „porozumieniem o liberalizacji”), zanim zostało zatwierdzone w imieniu Unii sporną decyzją. Zgodnie z jego brzmieniem weszło ono w życie w dniu 1 października 2012 r., jak wynika z powiadomienia opublikowanego w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej* (Dz.U. 2012, L 255, s. 1).

- 18 Jak wynika z porozumienia o liberalizacji i motywów 1–3 spornej decyzji, porozumienie to ma na celu dokonanie stopniowej liberalizacji handlu produktami rolnymi i produktami rybołówstwa przewidzianej w art. 16 układu o stowarzyszeniu, poprzez zmianę niektórych postanowień tego układu, a także niektórych towarzyszących mu protokołów.
- 19 W związku z tym porozumienie o liberalizacji w szczególności zmieniło art. 17 ust. 1 układu o stowarzyszeniu, który obecnie stanowi:

„Pochodzące z Maroka produkty rolne, przetworzone produkty rolne, ryby i produkty rybołówstwa wymienione w protokole 1 podlegają przy imporcie do Unii Europejskiej systemom przewidzianym we wspomnianym protokole.

[...]”.

- 20 Porozumienie o liberalizacji zmieniło również protokół nr 1 do układu o stowarzyszeniu, który zasadniczo przewiduje obecnie, że cła ad valorem i specjalne cła mające zastosowanie do produktów rolnych, przetworzonych produktów rolnych, ryb i produktów przetworzonych ryb i produktów rybołówstwa pochodzących z Maroka i objętych tymi dwiema umowami są zniesione lub obniżone do określonego poziomu.

Okoliczności powstania sporu

- 21 Front Polisario jest zgodnie z art. 1 swojego statutu „ruchem wyzwolenia narodowego, owocem długiego oporu saharyjskiego wobec różnych form obcej okupacji” utworzonym w dniu 10 maja 1973 r.
- 22 Kontekst historyczny i międzynarodowy jego powstania i późniejsza ewolucja sytuacji Sahary Zachodniej, jakie wynikają zasadniczo z pkt 1–16 zaskarżonego wyroku, mogą zostać streszczone w sposób następujący:
- 23 Sahara Zachodnia jest to terytorium położone w północno-zachodniej Afryce, które zostało skolonizowane przez Królestwo Hiszpanii pod koniec XIX wieku, zanim stało się hiszpańską prowincją, a następnie w 1963 r. zostało wpisane przez Organizację Narodów Zjednoczonych (ONZ) na listę obszarów nierządzących się samodzielnie w rozumieniu art. 73 Karty Narodów Zjednoczonych, na której obecnie wciąż się znajduje.
- 24 w dniu 14 grudnia 1960 r. Zgromadzenie Ogólne ONZ wydało rezolucję 1514 (XV) zatytułowaną „Deklaracja w sprawie przyznania niepodległości krajom i narodom kolonialnym” [zwaną dalej „rezolucją 1514 (XV) Zgromadzenia Ogólnego ONZ”], która stanowi w szczególności, że „[w]szystkie narody mają prawo do samostanowienia[,] na mocy [którego] określają według własnej woli swój status polityczny”, że „[n]a terytoriach powierniczych i niesamodzielnych oraz na wszelkich innych, terytoriach, które nie uzyskały jeszcze niepodległości, należy niezwłocznie poczynić kroki, mające na celu przekazanie narodom i ludom terytoriów wszystkich uprawnień bez żadnych warunków lub zastrzeżeń, zgodnie z ich swobodnie wyrażoną wolą i życzeniem” i że „[w]szystkie państwa powinny ściśle przestrzegać litery i ducha postanowień Karty Narodów Zjednoczonych [...] i opierać się na zasadach [...] poszanowania suwerennych praw wszystkich narodów i ich integralności terytorialnej”.
- 25 W dniu 20 grudnia 1966 r. Zgromadzenie Ogólne ONZ wydało rezolucję 2229 (XXI) w sprawie Ifni i Sahary Hiszpańskiej, w której potwierdziło „niezbywalne prawo ludności [...] Sahary Hiszpańskiej do samostanowienia” i wezwało Królestwo Hiszpanii, jako mocarstwo administrujące, aby ustaliło jak najszybciej „szczegółowe zasady organizacji referendum, które zostanie przeprowadzone pod auspicjami [ONZ] w celu umożliwienia rdzennej ludności tego terytorium swobodnego skorzystania z przysługującego jej prawa do samostanowienia”.

26 W dniu 24 października 1970 r. Zgromadzenie Ogólne ONZ wydało rezolucję 2625 (XXV), zatytułowaną „Deklaracja zasad prawa międzynarodowego dotyczących przyjaznych stosunków i współdziałania państw zgodnie z Kartą Narodów Zjednoczonych”, w której zatwierdziło tę deklarację, tekst tej ostatniej został załączony do owej rezolucji. Wspomniana deklaracja stwierdza w szczególności, że „każde państwo ma obowiązek szanować [prawo ludów do samostanowienia] zgodnie z postanowieniami [k]arty” i że „[t]erytorium kolonii lub innego obszaru niesamodzielnego posiada na mocy [k]arty status odrębny i różny od terytorium państwa nim administrującego, zaś taki odrębny i różny status na mocy [k]arty powinien istnieć aż do czasu, gdy lud kolonii lub obszaru niesamodzielnego wykona swoje prawo do samostanowienia zgodnie z [k]artą, w szczególności z jej celami i zasadami”.

27 W dniu 20 sierpnia 1974 r. Królestwo Hiszpanii poinformowało ONZ, że proponuje zorganizować – pod jej auspicjami – referendum w Saharze Zachodniej.

28 W dniu 16 października 1975 r. Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości, jako główny organ sądowy ONZ, na wniosek złożony przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w ramach jego prac dotyczących dekolonizacji Sahary Zachodniej, wydał opinię doradczą (Sahara Zachodnia, opinia doradcza, CIJ Recueil 1975, s. 12, zwaną dalej „opinią doradczą w sprawie Sahary Zachodniej”), w której w pkt 162 stwierdził, co następuje:

„Materiały i informacje przedstawione Trybunałowi wskazują na istnienie w czasie hiszpańskiej kolonizacji prawnych więzów lojalności pomiędzy sułtanem Maroka i niektórymi z plemion zamieszkujących na terytorium Sahary Zachodniej. Wskazują one również na istnienie praw, w tym pewnych praw dotyczących ziemi, które stanowią więzi prawne pomiędzy podmiotem mauretańskim, w rozumieniu Trybunału, i terytorium Sahary Zachodniej. Trybunał stwierdza natomiast, że dostarczone mu materiały i informacje nie wykazują istnienia jakiegokolwiek więzi suwerenności terytorialnej pomiędzy terytorium Sahary Zachodniej z jednej strony i Królestwem Marokańskim lub podmiotem mauretańskim z drugiej strony, Trybunał nie stwierdził zatem istnienia więzi prawnej mogącej wpłynąć na stosowanie rezolucji 1514 (XV) [Zgromadzenia Ogólnego ONZ], jeśli chodzi o dekolonizację Sahary Zachodniej, a w szczególności stosowanie zasady samostanowienia poprzez swobodne i autentyczne wyrażenie woli ludów zamieszkujących dane terytorium. [...]”.

29 Na zakończenie analizy Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości odpowiedział następująco w tej opinii doradczej na pytania postawione mu przez Zgromadzenie Ogólne ONZ:

„Trybunał jest zdania,

[...]

że Sahara Zachodnia (Rio de Oro i Sakiet el Hamra) nie była terytorium nienależącym do nikogo (terra nullius) w momencie kolonizacji przez Królestwo Hiszpanii.

[...]

że to terytorium miało z Królestwem Marokańskim więzi prawne o charakterze wskazanym w pkt 162 niniejszej opinii;

[...]”.

30 W przemówieniu wygłoszonym w dniu ogłoszenia wspomnianej opinii doradczej król Maroka stwierdził, że „cały świat przyznał, iż Sahara [Zachodnia] należała do” Królestwa Marokańskiego, i że on „jest odpowiedzialny za pokojowe odzyskanie tego terytorium”. W tym celu wezwał do zorganizowania marszu, który zgromadził 350 tys. osób.

- 31 W dniu 6 listopada 1975 r. Rada Bezpieczeństwa ONZ wydała rezolucję 380 (1975) w sprawie Sahary Zachodniej, w której „ubolewa nad przeprowadzeniem [zapowiedzianego] marszu” i „wzywa [Królestwo Marokańskie] do natychmiastowego wycofania z terytorium Sahary Zachodniej wszystkich uczestników [tego] marszu”.
- 32 W dniu 26 lutego 1976 r. Królestwo Hiszpanii poinformowało Sekretarza Generalnego ONZ, że od tego dnia nie będzie już obecne w Saharze Zachodniej i że uważa się za zwolnione z wszelkiej odpowiedzialności o charakterze międzynarodowym związanej z administrowaniem tym terytorium.
- 33 W międzyczasie w tym regionie wybuchł konflikt zbrojny pomiędzy Królestwem Marokańskim, Islamską Republiką Mauretańską i Frontem Polisario.
- 34 W dniu 10 sierpnia 1979 r. Islamska Republika Mauretańska zawarła porozumienie w sprawie pokoju z Frontem Polisario, na mocy którego zrezygnowała z wszelkich roszczeń terytorialnych wobec Sahary Zachodniej.
- 35 W dniu 21 listopada 1979 r. Zgromadzenie Ogólne ONZ wydało rezolucję 34/37 w sprawie Sahary Zachodniej, w której „potwierdza niezbywalne prawo ludności Sahary Zachodniej do samostanowienia i do niepodległości, zgodnie z kartą [ONZ] [...] i celami [swojej] rezolucji 1514 (XV)”, „żywo ubolewa nad pogorszeniem sytuacji wynikającej z dalszego okupowania Sahary Zachodniej przez Maroko”, „wzywa niezwłocznie Maroko do obrania drogi pokoju i zakończenia okupacji terytorium Sahary Zachodniej” oraz „zaleca, by [Front Polisario], przedstawiciel ludu Sahary Zachodniej, uczestniczył w pełni w poszukiwaniu sprawiedliwego, trwałego i ostatecznego rozwiązania politycznego kwestii Sahary Zachodniej, zgodnie z rezolucjami i deklaracjami [ONZ]”.
- 36 Konflikt pomiędzy Królestwem Marokańskim i Frontem Polisario trwał do czasu, kiedy w dniu 30 sierpnia 1988 r. strony przyjęły co do zasady propozycje rozwiązania konfliktu wysunięte między innymi przez Sekretarza Generalnego ONZ, przewidujące w szczególności ogłoszenie zawieszenia broni i organizację referendum w sprawie samostanowienia pod kontrolą ONZ.
- 37 Do dziś referendum nie zostało przeprowadzone i Królestwo Marokańskie kontroluje większość terytorium Sahary Zachodniej, którą mur z piasku zbudowany i nadzorowany przez jego armię oddziela od reszty tego terytorium, kontrolowanej przez Front Polisario.

Postępowanie przed Sądem i zaskarżony wyrok

- 38 Pismem złożonym w sekretariacie Sądu w dniu 19 listopada 2012 r. Front Polisario wniósł skargę o stwierdzenie nieważności spornej decyzji.
- 39 Na poparcie swojej skargi Front Polisario podniósł jedenaście zarzutów.
- 40 W odpowiedzi na skargę Rada wniosła o odrzucenie skargi jako niedopuszczalnej lub ewentualnie o jej oddalenie jako bezzasadnej oraz o obciążenie Frontu Polisario kosztami postępowania.
- 41 Na mocy postanowienia prezesa ósmej izby Sądu z dnia 6 listopada 2013 r. Komisja Europejska została dopuszczona do niniejszej sprawy w charakterze interwenienta popierającego żądania Rady.
- 42 W zaskarżonym wyroku Sąd w pierwszej kolejności zbadał argumenty Rady i Komisji, zgodnie z którymi skarga była niedopuszczalna, ponieważ po pierwsze Front Polisario nie wykazał istnienia swojej osobowości prawnej i swojej zdolności procesowej, a po drugie sporna decyzja nie dotyczyła go ani bezpośrednio, ani indywidualnie. Sąd oddalił te dwa zarzuty niedopuszczalności odpowiednio w pkt 34–60 i 61–114 zaskarżonego wyroku.

43 Co się tyczy legitymacji procesowej Frontu Polisario, Sąd przypomniał w pkt 73–103 zaskarżonego wyroku, że sporna decyzja miała na celu zatwierdzenie zawarcia porozumienia o liberalizacji, po czym stwierdził, że owo porozumienie „ma zastosowanie także” do Sahary Zachodniej. Następnie, „z uwzględnieniem tego wniosku”, jak zostało wskazane w pkt 104 owego wyroku, stwierdził w pkt 105–110 i 111–114, że należy uznać, iż zaskarżona decyzja dotyczy Frontu Polisario zarazem bezpośrednio i indywidualnie.

44 W drugiej kolejności Sąd rozpoczął badanie jedenastu zarzutów nieważności podniesionych przez Front Polisario na poparcie jego żądań, wskazując w pkt 116 i 117 zaskarżonego wyroku, co następuje:

„116 Tytułem wstępu należy stwierdzić, że z argumentacji przedstawionej przez Front Polisario na poparcie wszystkich jego zarzutów, iż jego skarga ma na celu stwierdzenie nieważności zaskarżonej decyzji w zakresie, w jakim zatwierdzono w niej stosowanie do Sahary Zachodniej porozumienia, do którego się ona odnosi. Jak wynika bowiem z rozważań przedstawionych powyżej na temat bezpośredniego i indywidualnego oddziaływania na Front Polisario przez [sporną] decyzję, decyzja ta dotyczy Frontu Polisario bezpośrednio i indywidualnie właśnie z tego względu, że porozumienie to znajduje zastosowanie także do Sahary Zachodniej.

117 Należy także stwierdzić, że Front Polisario podnosi wiele zarzutów, z których dwa pierwsze dotyczą zgodności zaskarżonej decyzji z prawem formalnym, zaś pozostałe dotyczą jej zgodności z prawem materialnym. Skarżący powołuje się zasadniczo na niezgodność z prawem [spornej] decyzji z tego względu, że narusza ona prawo Unii oraz prawo międzynarodowe. Wszystkie zarzuty podniesione w skardze sprowadzają się w rzeczywistości do kwestii istnienia lub nieistnienia bezwzględnego zakazu zawarcia w imieniu Unii umowy międzynarodowej, która może być stosowana do terytorium kontrolowanego de facto przez państwo trzecie, mimo że suwerenność tego państwa nad tym terytorium nie została uznana przez Unię i jej państwa członkowskie bądź, mówiąc ogólniej, przez wszystkie inne państwa (zwanym dalej »spornym terytorium«), jak również ewentualnie do kwestii istnienia uznania przysługującego instytucjom Unii w tym względzie, granic tego uznania i warunków korzystania z niego”.

45 Następnie Sąd zbadał i oddalił każdy z tych zarzutów, stwierdzając w szczególności, że żaden z nich nie pozwalał wykazać istnienia bezwzględnego zakazu zawarcia przez Unię z państwem trzecim umowy, która może być stosowana na „spornym terytorium.”

46 W tym zakresie Sąd zastrzegł jednak grupę argumentów dotyczących, jego zdaniem, zagadnienia subsydiarnego, w jakich okolicznościach instytucje Unii mogą zatwierdzić zawarcie takiej umowy.

47 Wreszcie Sąd dokonał analizy tego zagadnienia w pkt 223–247 zaskarżonego wyroku. W tym względzie w istocie stwierdził on, że chociaż Rada dysponuje szerokim zakresem uznania w zakresie prowadzenia stosunków zewnętrznych Unii, to jednak, zamierzając zatwierdzić porozumienie mające zastosowanie na „spornym terytorium” takim jak Sahara Zachodnia i służące ułatwieniu wywozu do Unii produktów pochodzących z tego terytorium, miała obowiązek zbadać wcześniej wszystkie istotne okoliczności danego przypadku, a w szczególności upewnić się, że eksploatacja tych produktów nie jest prowadzona ze szkodą dla ludności rzeczonoego terytorium i nie wiąże się z naruszeniem praw podstawowych osób, których dotyczy. Sąd uznał, że w rozpatrywanym przypadku Rada uchybiła temu obowiązkowi.

48 Te rozważania doprowadziły Sąd do stwierdzenia w pkt 247 zaskarżonego wyroku, że „Rada uchybiła ciążącemu na niej obowiązkowi zbadania przed przyjęciem [spornej] decyzji wszystkich istotnych okoliczności niniejszego przypadku”, i w konsekwencji do uchylenia tej decyzji „w zakresie, w jakim zatwierdzono w niej stosowanie porozumienia [o liberalizacji] do Sahary Zachodniej”.

Postępowanie przed Trybunałem i żądania stron

- 49 Osobnym pismem złożonym w sekretariacie Trybunału przy składaniu odwołania Rada wniosła o rozpatrzenie niniejszej sprawy w trybie przyspieszonym przewidzianym w art. 133–136 regulaminu postępowania przed Trybunałem.
- 50 Postanowieniem z dnia 7 kwietnia 2016 r. prezes Trybunału uwzględnił ten wniosek.
- 51 Decyzjami z dnia 2, 13, 18 i 24 maja 2016 r. prezes Trybunału dopuścił, odpowiednio, Królestwo Hiszpanii, Republikę Portugalską, Republikę Francuską, Republikę Federalną Niemiec i Królestwo Belgii do udziału w sprawie w charakterze interwenientów popierających żądania Rady. Republika Federalna Niemiec nie uczestniczyła jednak później w żadnym etapie postępowania, natomiast Królestwo Belgii nie uczestniczyło w jego etapie pisemnym.
- 52 Postanowieniem z dnia 9 czerwca 2016 r. prezes Trybunału dopuścił Confédération marocaine de l’agriculture et du développement rural (marokańską konfederację rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich) (Comader) do udziału w sprawie w charakterze interwenienta popierającego żądania Rady.
- 53 Rada wnosi do Trybunału o:
- uchylenie zaskarżonego wyroku;
 - wydanie orzeczenia ostatecznego w sprawie i odrzucenie skargi oraz
 - obciążenie Frontu Polisario kosztami poniesionymi przez Radę zarówno w postępowaniu w pierwszej instancji, jak i w postępowaniu odwoławczym.
- 54 Front Polisario wnosi do Trybunału o:
- tytułem żądania głównego – odrzucenie odwołania jako niedopuszczalnego;
 - tytułem pomocniczym – oddalenie odwołania jako bezzasadnego;
 - ewentualnie – w razie gdyby Trybunał uwzględnił żądanie Rady dotyczące uchylenia zaskarżonego wyroku – wydanie orzeczenia ostatecznego w sprawie i stwierdzenie nieważności spornej decyzji w oparciu o zarzuty oddalone w pierwszej instancji oraz
 - obciążenie Rady kosztami poniesionymi przez Front Polisario zarówno w postępowaniu w pierwszej instancji, jak i w postępowaniu odwoławczym.
- 55 Komisja wnosi do Trybunału o uwzględnienie odwołania.
- 56 Królestwo Belgii, Królestwo Hiszpanii, Republika Francuska, Republika Portugalska i Comader również wnoszą do Trybunału o uwzględnienie odwołania.

W przedmiocie wniosku o otwarcie na nowo ustnego etapu postępowania

- 57 Zgodnie z art. 82 § 2 regulaminu postępowania ustny etap postępowania został zamknięty po przedstawieniu opinii przez rzecznika generalnego w dniu 13 września 2016 r.

- 58 Pismem złożonym w sekretariacie Trybunału w dniu 15 września 2016 r. Rada wskazała Trybunałowi, że opinia ta obejmuje jej zdaniem kwestię prawną, która nie została podniesiona w jej odwołaniu ani poruszona przez żadną inną stronę, mianowicie kwestię stosowania porozumienia o liberalizacji w Saharze Zachodniej. Zasugerowała również Trybunałowi otwarcie ustnego etapu postępowania na nowo, w razie gdyby sprawa miała zostać rozstrzygnięta w oparciu o tę kwestię.
- 59 Pismem złożonym w sekretariacie Trybunału w dniu 22 września 2016 r. Comader przedstawił wniosek o ponowne otwarcie ustnego etapu postępowania na nowo, który uzasadnił podobnie, jak uczyniła to Rada.
- 60 W tym względzie z art. 252 akapit drugi TFUE wynika, że zadaniem rzecznika generalnego jest publiczne przedstawienie, przy zachowaniu całkowitej bezstronności i niezależności, uzasadnionych opinii w sprawach, które wymagają jego zaangażowania, przy czym Trybunał nie jest związany ani tą opinią, ani jej uzasadnieniem (zob. wyroki: z dnia 18 lipca 2013 r., Komisja i in./Kadi, C-584/10 P, C-593/10 P i C-595/10 P, EU:C:2013:518, pkt 57; a także z dnia 6 października 2015 r., Komisja/Andersen, C-303/13 P, EU:C:2015:647, pkt 33).
- 61 W konsekwencji okoliczność, że jedna ze stron nie zgadza się ze wspomnianą opinią, bez względu na to, jakie kwestie poruszono w tej opinii, nie może sama w sobie stanowić uzasadnienia dla otwarcia ustnego etapu postępowania na nowo (zob. wyroki: z dnia 22 listopada 2012 r., E.ON Energie/Komisja, C-89/11 P, EU:C:2012:738, pkt 62; a także z dnia 17 września 2015 r., Mory i in./Komisja, C-33/14 P, EU:C:2015:609, pkt 26).
- 62 Jednocześnie art. 83 regulaminu postępowania pozwala Trybunałowi, po zapoznaniu się ze stanowiskiem rzecznika generalnego, postanowić o otwarciu ustnego etapu postępowania na nowo, w szczególności jeśli sprawa ma zostać rozstrzygnięta na podstawie argumentu prawnego, który nie był przedmiotem dyskusji między stronami.
- 63 W niniejszym przypadku należy jednak stwierdzić, że argumenty prawne, do których odnoszą się Rada i Comader, zostały podniesione przez Komisję w jej odpowiedzi na odwołanie, na poparcie zarzutu, w którym Rada i Komisja kwestionują dokonaną przez Sąd analizę legitymacji procesowej Frontu Polisario.
- 64 Ponadto owe argumenty prawne zostały przywołane na rozprawie i obszernie przedyskutowane przez wszystkie strony.
- 65 W tych okolicznościach Trybunał po zapoznaniu się ze stanowiskiem rzecznika generalnego uznaje, że nie należy zarządzać otwarcia ustnego etapu postępowania na nowo.

W przedmiocie odwołania

W przedmiocie dopuszczalności

Argumentacja stron

- 66 Front Polisario wskazuje na niedopuszczalność odwołania, podnosząc w istocie, że Unia nie ma uprawnień wymaganych do zawarcia umowy międzynarodowej mającej prawnie zastosowanie do Sahary Zachodniej i że w związku z tym Rada nie ma żadnego interesu w podważeniu zaskarżonego wyroku, który ogranicza się do stwierdzenia nieważności spornej decyzji „w zakresie, w jakim zatwierdzone o niej stosowanie porozumienia [o liberalizacji] do Sahary Zachodniej”.

- 67 Rada i Komisja podważają zasadność tego zarzutu niedopuszczalności, wskazując tytułem głównym, że instytucja Unii taka jak Rada może wnieść odwołanie bez konieczności wykazania swojego interesu prawnego. Tytułem subsydiarnym podnoszą, że wymóg ten jest w każdym razie spełniony w niniejszym przypadku, gdyż Rada ma interes w uchyleniu zaskarżonego wyroku, w którym Sąd stwierdził częściową nieważność spornej decyzji.

Ocena Trybunału

- 68 Zgodnie z art. 56 akapit drugi statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej odwołanie do Trybunału może zostać wniesione przez każdą stronę, której żądania nie zostały uwzględnione, w całości lub w części.
- 69 Ponadto z art. 56 akapit trzeci tego statutu wynika, że aby móc wnieść odwołanie od wyroku Sądu w sprawie innej niż dotycząca sporu między Unią a jej pracownikami, państwa członkowskie i instytucje Unii nie muszą wykazać żadnego interesu prawnego (zob. wyroki: z dnia 22 lutego 2005 r., Komisja/max.mobil, C-141/02 P, EU:C:2005:98, pkt 48; z dnia 21 grudnia 2011 r., Francja/People’s Mojahedin Organization of Iran, C-27/09 P, EU:C:2011:853, pkt 45).
- 70 Jak z tego wynika, w niniejszym przypadku Rada, która przegrała sprawę przed Sądem, nie musi wykazać żadnego interesu prawnego, aby móc wnieść odwołanie w niniejszej sprawie.
- 71 Zarzut niedopuszczalności podniesiony przez Front Polisario przeciwko temu odwołaniu należy zatem oddalić.

Istota sprawy

- 72 Na poparcie odwołania Rada, popierana przez Komisję, podnosi sześć zarzutów, z których pierwszy i drugi są oparte na naruszeniu prawa przez Sąd, odpowiednio, przy analizie zdolności prawnej Frontu Polisario i jego legitymacji procesowej. Zarzut trzeci dotyczy tego, że Sąd nie uwzględnił zakresu swojej kontroli nad uprawnieniami dyskrecyjnymi Rady w dziedzinie zewnętrznych stosunków gospodarczych Unii, a także warunków wykonywania tych uprawnień dyskrecyjnych. Zarzut czwarty jest oparty na nieprzestrzeganiu zasady *ne ultra petita*. Zarzut piąty odnosi się do błędnej wykładni i niewłaściwego zastosowania Karty praw podstawowych Unii Europejskiej oraz niektórych zasad prawa międzynarodowego. Wreszcie zarzut szósty dotyczy nieuwzględnienia wymogów dotyczących stwierdzenia częściowej nieważności aktu Unii.
- 73 Na wstępie należy zbadać zarzut drugi odwołania, który podważa analizę Sądu dotyczącą legitymacji procesowej Frontu Polisario, a w szczególności, w ramach tego zarzutu, argumenty Rady i Komisji dotyczące uwag, które Sąd poświęcił, w pkt 73–103 zaskarżonego wyroku, uprzedniej kwestii wyjaśnienia, czy porozumienie o liberalizacji stosuje się, czy też nie, do Sahary Zachodniej.

Zaskarżony wyrok

- 74 W tym względzie Sąd przede wszystkim wyjaśnił w istocie, w pkt 72 i 73 zaskarżonego wyroku, że przy uwzględnieniu argumentów przedstawionych przez Front Polisario w celu wykazania istnienia jego legitymacji procesowej, badanie tej legitymacji wymagało uprzedniego stwierdzenia, czy porozumienie o liberalizacji stosuje się, czy też nie, do Sahary Zachodniej.
- 75 Następnie w pkt 74–88 zaskarżonego wyroku Sąd stwierdził, że sama ta kwestia wymagała, w świetle argumentów Rady, Komisji i Frontu Polisario w tym względzie, dokonania wykładni wspomnianego porozumienia. Ponadto w pkt 89–94 i 98 zaskarżonego wyroku Sąd uznał, że taka wykładnia powinna zostać dokonana zgodnie z zasadami powszechnego zwyczajowego prawa międzynarodowego

przypomnianymi w art. 31 konwencji wiedeńskiej. Sąd stwierdził jednak w istocie, w pkt 95–98 zaskarżonego wyroku, że należąca do powszechnego prawa międzynarodowego zasada względnej skuteczności traktatów, która znajduje szczególny wyraz w art. 34 konwencji wiedeńskiej, nie miała istotnego znaczenia dla wykładni porozumienia o liberalizacji ze względu na okoliczności skargi, którą miał rozpatrzyć, w odróżnieniu od orzeczenia Trybunału w wyroku z dnia 25 lutego 2010 r, Brita (C-386/08, EU:C:2010:91).

76 Wreszcie w pkt 99–102 zaskarżonego wyroku Sąd dokonał wykładni terytorialnego zakresu stosowania porozumienia o liberalizacji, wskazując, co następuje:

„99 Zgodnie ze wskazanym powyżej artykułem należy uwzględnić między innymi kontekst, w jaki wpisuje się traktat międzynarodowy, taki jak porozumienie, którego dotyczy zaskarżona decyzja. Wszystkie okoliczności wymienione w pkt 77–87 powyżej stanowią część tego kontekstu i świadczą o tym, że instytucje Unii były świadome, że władze marokańskie stosują postanowienia układu o stowarzyszeniu z Marokiem także do części Sahary Zachodniej kontrolowanej przez Królestwo Marokańskie, i nie sprzeciwiły się temu stosowaniu. Wręcz przeciwnie, Komisja współpracowała w pewnym stopniu z władzami marokańskimi do celów tego stosowania i uznała jego wyniki, włączając przedsięwzięcia z siedzibą w Saharze Zachodniej do przedsięwzięć ujętych w wykazie wymienionym w pkt 74 powyżej.

100 Należy także przypomnieć, że istnieje rozbieżność w tezach co do międzynarodowego statusu Sahary Zachodniej głoszonych przez Unię i Królestwo Marokańskie. O ile teza Unii została wystarczająco i prawidłowo streszczona przez Radę i Komisję (zob. pkt 74, 75 powyżej), o tyle nie ulega wątpliwości, że Królestwo Marokańskie ma całkiem inną wizję sprawy. Jego zdaniem Sahara Zachodnia stanowi integralną część jego terytorium.

101 A zatem zawarte w art. 94 układu o stowarzyszeniu z Marokiem odesłanie do terytorium Królestwa Marokańskiego mogło być rozumiane przez władze marokańskie jako obejmujące Saharę Zachodnią lub przynajmniej jej najważniejszą część kontrolowaną przez Królestwo Marokańskie. Mimo że instytucje Unii były – jak wskazano – świadome tej teorii bronionej przez Królestwo Marokańskie, układ o stowarzyszeniu z Marokiem nie zawiera klauzuli interpretacyjnej ani żadnego innego postanowienia, w wyniku którego terytorium Sahary Zachodniej zostałoby wyłączone z zakresu stosowania tego układu.

102 Należy także uwzględnić okoliczność, że porozumienie, którego dotyczy zaskarżona decyzja, zostało zawarte 12 lat po wyrażeniu zgody na układ o stowarzyszeniu z Marokiem i że układ ten był zatem stosowany przez cały ten okres. Gdyby instytucje Unii chciały sprzeciwić się stosowaniu do Sahary Zachodniej układu o stowarzyszeniu w postaci zmienionej zaskarżoną decyzją, mogły one były nalegać, by do tekstu porozumienia zatwierdzonego tą decyzją została włączona klauzula wykluczająca takie stosowanie. Ich zaniechanie w tej kwestii świadczy o tym, że akceptują one, przynajmniej w sposób dorozumiany, wykładnię układu o stowarzyszeniu z Marokiem i porozumienia zatwierdzonego zaskarżoną decyzją, zgodnie z którą to wykładnią porozumienia te mają zastosowanie także do części Sahary Zachodniej kontrolowanej przez Królestwo Marokańskie”.

77 Uwzględniając tę wykładnię, Sąd stwierdzi w pkt 103 zaskarżonego wyroku, że porozumienie o liberalizacji, umieszczone w jego kontekście, powinno być interpretowane w ten sposób, że „ma zastosowanie także do terytorium Sahary Zachodniej”.

Argumentacja stron

78 Rada zarzuca Sądowi, że w pkt 73 zaskarżonego wyroku przyjął domniemanie, iż jeśli porozumienie o liberalizacji stosuje się do Sahary Zachodniej, to sporna decyzja automatycznie mogła dotyczyć Frontu Polisario bezpośrednio i indywidualnie. Tymczasem zdaniem Rady takie domniemanie jest

niezgodne z prawem. Jak bowiem Sąd wcześniej sam stwierdził w postanowieniu z dnia 3 lipca 2007 r., *Commune de Champagne i in./Rada i Komisja* (T-212/02, EU:T:2007:194, pkt 90–94), decyzja Rady w sprawie zawarcia umowy międzynarodowej między Unią i państwem trzecim jest pozbawiona skutków prawnych na terytorium drugiej strony tej umowy. Wobec tego sytuacja takiego terytorium jest regulowana wyłącznie postanowieniami przyjętymi przez ową drugą stronę w wykonaniu jej suwerennego uprawnienia. Ponadto jedyne źródło skutków, które wspomniana umowa powoduje na owym terytorium, stanowi okoliczność, że postanawiając ratyfikować ową umowę, wspomniana druga strona zgodziła się być nią związana i zobowiązała się podjąć odpowiednie środki, aby zapewnić wykonanie wynikających z niej zobowiązań. Zatem uznanie dopuszczalności skargi o stwierdzenie nieważności na decyzje Rady w sprawie zawarcia umowy międzynarodowej ze względu na to, że skarga ta dotyczy skutków owej umowy międzynarodowej na terytorium drugiej strony umowy, powodowałoby przekroczenie przez sądy Unii swoich uprawnień poprzez wydanie orzeczenia w sprawie legalności, w świetle prawa Unii, praw lub obowiązków wynikających dla państwa trzeciego z umowy, na którą owo państwo dobrowolnie i suwerennie wyraziło zgodę. To właśnie uczynił Sąd w niniejszym przypadku, uznając stosowanie porozumienia o liberalizacji do Sahary Zachodniej za wstępny warunek legitymacji procesowej Frontu Polisario. Wreszcie Rada podkreśla, że okoliczność, iż Sahara Zachodnia jest „spornym terytorium” w prawie międzynarodowym, nie ma wpływu na rozumowanie przedstawione przez Sąd we wspomnianym postanowieniu, z którym w pełni się zgadza.

- 79 Z kolei Komisja podnosi, że przywołana w szczególności w pkt 87 zaskarżonego wyroku okoliczność, iż porozumienie o liberalizacji stosuje się „de facto” w pewnych wypadkach do Sahary Zachodniej, nie może zostać uznana ani za element kontekstu, ani za późniejszą praktykę w rozumieniu art. 31 ust. 2 i art. 31 ust. 3 lit. b) konwencji wiedeńskiej, uzasadniającą interpretowanie art. 94 układu o stowarzyszeniu w taki sposób, iż obie te umowy stosują się do tego obszaru niesamodzielnego. Ponadto, chociaż w umowach tych nie zostało zawarte żadne postanowienie wykluczające w sposób wyraźny Saharę Zachodnią z zakresu ich stosowania, w świetle przywołanego przez Sąd w pkt 100 zaskarżonego wyroku braku zgody między Unią i Królestwem Marokańskim co do statusu tego obszaru niesamodzielnego, okoliczność ta zdaniem Komisji nie uzasadnia stwierdzenia, że umowy te stosują się do rzeczzonego obszaru, przy uwzględnieniu art. 31 ust. 3 lit. c) konwencji wiedeńskiej, zasady względnej skuteczności traktatów skodyfikowanej w art. 34 tej konwencji i przypomnianej przez Trybunał w wyroku z dnia 25 lutego 2010 r., *Brita* (C-386/08, EU:C:2010:91), prawa do samostanowienia ludności Sahary Zachodniej przypominanego wielokrotnie przez Unię w jej stanowiskach w tym przedmiocie, a także praktyki międzynarodowej istotnej w dziedzinie terytorialnego stosowania traktatów.
- 80 W odpowiedzi Front Polisario wskazuje, że Sąd zbadał kwestię stosowania porozumienia o liberalizacji do Sahary Zachodniej nie w celu oparcia na tej podstawie jakiegokolwiek domniemania co do dopuszczalności skargi, tylko w celu określenia prawnego i faktycznego kontekstu, w którym jego legitymacja procesowa powinna być rozpatrywana. Zdaniem Frontu Polisario Rada i Komisja długo utrzymywały bowiem, że owo porozumienie nie stosowało się do wspomnianego terytorium, zanim w swoich odpowiedziach na pytania zadane przez Sąd na piśmie, a następnie na rozprawie przed tym organem przyznały, że zawarty w nim system preferencji taryfowych rzeczywiście miał w pewnych wypadkach zastosowanie do pochodzących stamtąd produktów. Według Frontu Polisario okoliczność ta stanowi zasadniczą różnicę pomiędzy wspomnianym porozumieniem a dwoma porównywalnymi porozumieniami zawartymi przez Królestwo Marokańskie ze Stanami Zjednoczonymi Ameryki i Europejskim Stowarzyszeniem Wolnego Handlu (EFTA).

Ocena Trybunału

- 81 Jak wynika z pkt 73, 88 i 98–102 zaskarżonego wyroku, wniosek Sądu zawarty w pkt 103 owego wyroku, zgodnie z którym porozumienie o liberalizacji „ma zastosowanie także do terytorium Sahary Zachodniej”, nie jest oparty na stwierdzeniu dotyczącym faktów, tylko na wykładni prawnej tego porozumienia dokonanej przez ten organ w oparciu o art. 31 konwencji wiedeńskiej.

- 82 Ostatecznie stanowiska Rady i Komisji przed Trybunałem w tym przedmiocie są zbieżne, ponieważ wspomniany wniosek Sądu stanowi samo sedno argumentacji każdej z tych instytucji. Komisja podnosi bowiem, że porozumienie o liberalizacji nie mogło być interpretowane w ten sposób, że prawnie stosuje się do terytorium Sahary Zachodniej. Z kolei Rada twierdzi, że Sąd naruszył prawo, orzekając w przedmiocie legalności praw i obowiązków wynikających dla drugiej strony z owego porozumienia, na które dobrowolnie i suwerennie wyraziła zgodę. Analiza tego zarzucanego naruszenia prawa wymaga w każdym razie wcześniejszego zbadania zasadności wniosku wyciągniętego przez Sąd w pkt 103 zaskarżonego wyroku co do stosowania porozumienia o liberalizacji do terytorium Sahary Zachodniej. W przeciwnym bowiem razie nie mogło ono mieć wpływu na ewentualne prawa i obowiązki drugiej strony tego porozumienia, jeśli chodzi o owo terytorium.
- 83 Należy zatem zbadać zasadność rozumowania, w ramach którego Sąd najpierw przedstawił w pkt 99–100 zaskarżonego wyroku kontekst, w jakim zostało zawarte porozumienie o liberalizacji, następnie w pkt 101 owego wyroku określił zakres stosowania tego porozumienia w świetle postanowień układu o stowarzyszeniu, później w pkt 102 rzeczzonego wyroku zbadał samo porozumienie o liberalizacji, by na koniec wyciągnąć wniosek wyrażony w pkt 103 tego samego wyroku.
- 84 W tym względzie, jeśli chodzi w pierwszej kolejności o pkt 101 zaskarżonego wyroku, należy stwierdzić, że Sąd dokonał wykładni terytorialnego zakresu stosowania porozumienia o liberalizacji w świetle art. 94 układu o stowarzyszeniu, zgodnie z którym układ ten stosuje się „do terytorium Królestwa Marokańskiego”. Dokładniej rzecz ujmując, Sąd wskazał, że odesłanie do Królestwa Marokańskiego zawarte w owym artykule mogło być rozumiane przez władze tego państwa jako obejmujące Saharę Zachodnią i że mimo iż Rada i Komisja były świadome takiego stanowiska, układ o stowarzyszeniu nie zawiera klauzuli interpretacyjnej ani żadnego innego postanowienia, w wyniku którego terytorium to zostałoby wyłączone z zakresu stosowania tego układu.
- 85 W ten sposób Sąd stwierdził, że zważywszy po pierwsze na stanowisko Królestwa Marokańskiego, zgodnie z którym Sahara Zachodnia stanowi integralną część jego terytorium, po drugie na okoliczność, iż Rada i Komisja były świadome tego stanowiska w chwili zawarcia układu o stowarzyszeniu, i po trzecie na brak postanowienia wykluczającego Saharę Zachodnią z terytorialnego zakresu stosowania tego układu, należy uznać, iż strony układu o stowarzyszeniu w sposób dorozumiany zgodziły się, aby wyrażenie „terytorium Królestwa Marokańskiego” zawarte w pkt 94 tego układu interpretować w ten sposób, że artykuł ów obejmuje również wspomniane terytorium.
- 86 Należy jednak wskazać, że aby móc wyciągnąć prawidłowe konsekwencje prawne z braku postanowienia wykluczającego Saharę Zachodnią z terytorialnego zakresu stosowania układu o stowarzyszeniu, przy wykładni tego układu Sąd powinien przestrzegać nie tylko zasad interpretacji w dobrej wierze, o których mowa w art. 31 ust. 1 konwencji wiedeńskiej, lecz również zasady przewidzianej w jej art. 31 ust. 3 lit. c), zgodnie z którą interpretacja traktatu powinna uwzględniać wszelkie odpowiednie normy prawa międzynarodowego mające zastosowanie w stosunkach między stronami tego traktatu (wyrok z dnia 25 lutego 2010 r., Brita, C-386/08, EU:C:2010:91, pkt 43; zob. również podobnie wyrok z dnia 3 września 2008 r., Kadi i Al Barakaat International Foundation/Rada i Komisja, C-402/05 P i C-415/05 P, EU:C:2008:461, pkt 291 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 87 Chociaż zakresy różnych odpowiednich norm prawa międzynarodowego mających zastosowanie w niniejszym przypadku – to znaczy zasady samostanowienia, normy skodyfikowanej w art. 29 konwencji wiedeńskiej, a także zasady względnej skuteczności traktatów – częściowo się pokrywają, każda z tych norm ma swoją autonomię, wobec czego należy zbadać je po kolei.
- 88 [Sprostowany postanowieniem z dnia 20 marca 2017 r.] W tym względzie należy przede wszystkim wskazać, że zwyczajowa zasada samostanowienia przypomniana w szczególności w art. 1 Karty Narodów Zjednoczonych stanowi, jak wskazał Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości

w pkt 54–56 swojej opinii doradczej w sprawie Sahary Zachodniej, zasadę prawa międzynarodowego mającą zastosowanie do wszystkich obszarów nierządzących się samodzielnie i do wszystkich ludów, które nie uzyskały jeszcze niepodległości. Stanowi ona ponadto prawo egzekwowne erga omnes oraz jedną z głównych zasad prawa międzynarodowego [wyrok MTS w sprawie Timor Wschodni (Portugalia przeciwko Australii), CIJ Recueil 1995, s. 90, pkt 29 i przytoczone tam orzecznictwo].

- 89 Z tego względu zasada ta należy do norm prawa międzynarodowego mających zastosowanie w stosunkach między Unią i Królestwem Marokańskim, do których uwzględnienia Sąd był zobowiązany.
- 90 Zgodnie z tą zasadą, wyjaśnioną w rezolucji 2625 (XXV) Zgromadzenia Ogólnego ONZ wspomnianej w pkt 26 niniejszego wyroku, „[t]erytorium kolonii lub innego obszaru niesamodzielnego posiada na mocy [Karty Narodów Zjednoczonych] status odrębny i różny”.
- 91 W szczególności Zgromadzenie Ogólne ONZ w różnych rezolucjach poświęconych Saharze Zachodniej wielokrotnie wyrażało pragnienie „umożliwienia rdzennej ludności tego terytorium swobodnego skorzystania z przysługującego jej prawa do samostanowienia”, jak wskazał Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości w pkt 62, 64 i 68 swojej opinii doradczej w sprawie Sahary Zachodniej.
- 92 Mając na uwadze odrębny i różny status przyznany terytorium Sahary Zachodniej, zgodnie z zasadą samostanowienia, w stosunku do terytorium całego państwa, to znaczy Królestwa Marokańskiego, wyrażenia „terytorium Królestwa Marokańskiego” zawartego w art. 94 układu o stowarzyszeniu nie można, jak podnosi Komisja i jak w istocie wskazał rzecznik generalny w pkt 71 i 75 swojej opinii, interpretować w taki sposób, że Sahara Zachodnia jest objęta terytorialnym zakresem stosowania tego układu.
- 93 W niniejszym przypadku, choć Sąd stwierdził w pkt 3 zaskarżonego wyroku, że Sahara Zachodnia figuruje od 1963 r. na liście obszarów nierządzących się samodzielnie w rozumieniu art. 73 Karty Narodów Zjednoczonych, organ ten nie wyciągnął konsekwencji ze statusu, jaki z tego względu przysługuje Saharze Zachodniej na mocy prawa międzynarodowego, jeśli chodzi o brak zastosowania układu o stowarzyszeniu do tego terytorium.
- 94 Następnie należy wskazać, iż norma zwyczajowa skodyfikowana w art. 29 konwencji wiedeńskiej przewiduje, że jeżeli odmienny zamiar nie wynika z danego traktatu ani nie jest ustalony w inny sposób, traktat ten wiąże każdą stronę w odniesieniu do całego „jej terytorium”.
- 95 Z normy tej, w kontekście wykładni art. 94 układu o stowarzyszeniu wynika zatem, że dany traktat, co do zasady, wiąże państwo zgodnie ze zwykłym znaczeniem, jakie należy przypisywać wyrazowi „terytorium”, w związku z poprzedzającym go zaimkiem dzierżawczym „jego”, w odniesieniu do obszaru geograficznego, na którym państwo to sprawuje pełnię uprawnień przyznanych suwerennym podmiotom przez prawo międzynarodowe, z wykluczeniem wszelkich innych terytoriów, takich jak terytoria mogące podlegać wyłącznej jurysdykcji lub wyłącznej odpowiedzialności międzynarodowej rzeczonoego państwa.
- 96 W tym względzie, jak słusznie podniosła Komisja, z praktyki międzynarodowej wynika, że jeżeli traktat ma mieć zastosowanie nie tylko do terytorium danego państwa, lecz również poza obszarem tego terytorium, ów traktat przewiduje to wyraźnie, niezależnie od tego, czy chodzi o terytorium znajdujące się „pod [...] jurysdykcją” tego państwa, jak stanowi na przykład art. 2 ust. 1 Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania przyjętej w Nowym Jorku w dniu 10 grudnia 1984 r., czy o terytorium, „za którego stosunki międzynarodowe państwo to odpowiada”, zgodnie z postanowieniem na przykład art. 56 ust. 1 europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności podpisanej w Rzymie w dniu 4 listopada 1950 r.

- 97 Tak więc norma zwyczajowa skodyfikowana w art. 29 konwencji wiedeńskiej również sprzeciwia się a priori temu, aby Sahara Zachodnia była uważana za objętą terytorialnym zakresem stosowania układu o stowarzyszeniu.
- 98 Jednocześnie ze wspomnianej normy zwyczajowej wynika, że traktat może, w drodze odstępstwa od ogólnej zasady przypomnianej w pkt 94 niniejszego wyroku, wiązać państwo w odniesieniu do innego terytorium, jeżeli taki zamiar wynika z owego traktatu lub jeżeli jest ustalony w inny sposób.
- 99 W niniejszym przypadku Sąd niesłusznie domniemał, że ponieważ Rada i Komisja były świadome stanowiska Królestwa Marokańskiego, zgodnie z którym układ o stowarzyszeniu mógł mieć zastosowanie do Sahary Zachodniej, instytucje te w sposób dorozumiany zaakceptowały to stanowisko, jak zostało to wskazane w pkt 85 niniejszego wyroku.
- 100 Wreszcie należy podkreślić, że zgodnie z wchodzącą w zakres powszechnego prawa międzynarodowego zasadą względnej skuteczności traktatów, której szczególnym wyrazem jest norma zawarta w art. 34 konwencji wiedeńskiej, traktaty nie mogą szkodzić ani przynosić korzyści podmiotom trzecim bez ich zgody (zob. wyrok z dnia 25 lutego 2010 r., Brita, C-386/08, EU:C:2010:91, pkt 44, 52).
- 101 W tym wypadku Sąd, jak zostało przypomniane w pkt 75 niniejszego wyroku, w istocie orzekł w pkt 95–97 zaskarżonego wyroku, że wspomniana zasada nie miała istotnego znaczenia dla zbadania skargi, którą miał rozpatrzyć, w odróżnieniu od orzeczenia Trybunału w wyroku z dnia 25 lutego 2010 r., Brita (C-386/08, EU:C:2010:91), ponieważ okoliczności, których dotyczyła ta skarga, różniły się od okoliczności w sprawie zakończonej wspomnianym wyrokiem.
- 102 W szczególności Sąd wskazał w pkt 96 i 97 zaskarżonego wyroku, że Unia nie zawarła żadnego układu stowarzyszeniowego dotyczącego produktów pochodzących z Sahary Zachodniej innego niż układ wiążący ją z Królestwem Marokańskim, podczas gdy w sprawie zakończonej wyrokiem z dnia 25 lutego 2010 r., Brita (C-386/08, EU:C:2010:91), zawarła ona układ stowarzyszeniowy nie tylko z Państwem Izrael, lecz również z Organizacją Wyzwolenia Palestyny (OWP) działającą w imieniu i na rzecz Autonomii Palestyńskiej Zachodniego Brzegu i Strefy Gazy.
- 103 Jednak wbrew temu, co stwierdził Sąd, zasada względnej skuteczności traktatów powinna zostać uwzględniona w ramach takiej wykładni, ponieważ stosowanie do Sahary Zachodniej układu o stowarzyszeniu zawartego między Unią i Królestwem Marokańskim powodowałoby, że układ ten miałby wpływ na „podmiot trzeci”.
- 104 Należy bowiem przypomnieć, że w swojej opinii doradczej w sprawie Sahary Zachodniej, na którą Sąd sam powołał się w pkt 8 zaskarżonego wyroku, Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości uznał po pierwsze, że Sahara Zachodnia „nie była terytorium nienależącym do nikogo (terra nullius) w momencie kolonizacji przez Królestwo Hiszpanii”, i po drugie, że dostarczone mu materiały i informacje „nie wykazują istnienia jakiegokolwiek więzi suwerenności terytorialnej pomiędzy terytorium Sahary Zachodniej i Królestwem Marokańskim”.
- 105 W szczególności w tym względzie Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości podkreślił w swojej opinii doradczej w sprawie Sahary Zachodniej, że ludności tego terytorium przysługuje, na mocy powszechnego prawa międzynarodowego prawo do samostanowienia, jak zostało to wskazane w pkt 90 i 91 niniejszego wyroku, zważywszy, że ze swej strony Zgromadzenie Ogólne ONZ w pkt 7 swojej rezolucji 34/37 w sprawie Sahary Zachodniej, przytoczonej w pkt 35 niniejszego wyroku, zaleciło, aby Front Polisario, „przedstawiciel ludu Sahary Zachodniej, uczestniczył w pełni w poszukiwaniu sprawiedliwego, trwałego i ostatecznego rozwiązania politycznego kwestii Sahary Zachodniej”, jak wskazał Sąd w pkt 14 zaskarżonego wyroku, co zostało przypomniane przez Komisję przed Trybunałem.

- 106 Zważywszy na te okoliczności, lud Sahary Zachodniej powinien być postrzegany jako „podmiot trzeci” w rozumieniu zasady względnej skuteczności traktatów, jak wskazał w istocie rzecznik generalny w pkt 105 swojej opinii. Na ów podmiot trzeci, jako na taki, stosowanie układu o stowarzyszeniu może mieć wpływ w wypadku objęcia terytorium Sahary Zachodniej zakresem stosowania rzeczzonego układu, bez konieczności ustalenia, czy takie stosowanie mogłoby mu zaszkodzić, czy przeciwnie, być dla niego korzystne. Wystarczy bowiem wskazać, że zarówno w jednym, jak i w drugim wypadku na rzeczne stosowanie powinna zostać wyrażona zgoda takiego podmiotu trzeciego. Tymczasem w niniejszym przypadku z zaskarżonego wyroku nie wynika, aby lud Sahary Zachodniej wyraził taką zgodę.
- 107 W tych okolicznościach stwierdzenie, że terytorium Sahary Zachodniej jest objęte zakresem stosowania układu o stowarzyszeniu, jest sprzeczne z wchodzącą w zakres prawa międzynarodowego zasadą względnej skuteczności traktatów, która obowiązuje w stosunkach między Unią i Królestwem Marokańskim.
- 108 W świetle powyższych rozważań Sąd naruszył prawo, stwierdzając w pkt 101 i 103 zaskarżonego wyroku, że Unia i Królestwo Marokańskie w sposób dorozumiany zgodziły się, aby wyrażenie „terytorium Królestwa Marokańskiego” zawarte w pkt 94 tego układu interpretować w ten sposób, że artykuł ów obejmuje również terytorium Sahary Zachodniej.
- 109 Co się tyczy, w drugiej kolejności, pkt 102 zaskarżonego wyroku, należy stwierdzić, iż Sąd uznał, że jeśli Rada i Komisja chciały sprzeciwić się stosowaniu porozumienia o liberalizacji do terytorium Sahary Zachodniej, mogły nalegać, aby klauzula wykluczająca takie stosowanie została włączona do tego porozumienia, a następnie dodał, że ich „zaniechanie” w tej kwestii świadczy o tym, że akceptują one w sposób dorozumiany uznanie, że owo porozumienie, podobnie jak układ o stowarzyszeniu, ma zastosowanie do tego terytorium.
- 110 W tym względzie art. 30 ust. 2 konwencji wiedeńskiej kodyfikuje normę, która stanowi, że jeżeli traktat precyzuje, że jest podporządkowany traktatowi wcześniejszemu lub późniejszemu bądź że nie należy uważać go za niezgodny z takim traktatem, postanowienia tego traktatu mają przewagę.
- 111 Tymczasem porozumienie o liberalizacji jest, jak wynika z pkt 18, 20 i 21 zaskarżonego wyroku, porozumieniem mającym na celu zmianę wcześniejszego układu między Unią i Królestwem Marokańskim, mianowicie układu o stowarzyszeniu, a dokładniej postanowień przewidzianych w tym wcześniejszym układzie w dziedzinie liberalizacji handlu produktami rolnymi i produktami rybołówstwa. W tym celu porozumienie o liberalizacji, jak wynika z tych samych punktów zaskarżonego wyroku, zmieniło cztery z 96 artykułów układu o stowarzyszeniu. wśród których nie ma art. 94 tego układu, i zastąpiło trzy z pięciu protokołów towarzyszących temu układowi. Zmiany te mają charakter wyczerpujący, co potwierdza wymiana listów między Unią i Królestwem Marokańskim, w formie której zostało zawarte porozumienie o liberalizacji.
- 112 Wynika z niej, że układ o stowarzyszeniu i porozumienie o liberalizacji stanowią kolejne traktaty zawarte między tymi samymi stronami i że porozumienie o liberalizacji, jako traktat późniejszy dotyczący konkretnych i ograniczonych aspektów dziedziny uregulowanej już szeroko w traktacie wcześniejszym, należy uważać za podporządkowane temu drugiemu traktatowi.
- 113 Ze względu na taki szczególny związek, który nie został podważony przed Trybunałem, należy uznać, zgodnie z normą skodyfikowaną w art. 30 ust. 2 konwencji wiedeńskiej, że postanowienia układu o stowarzyszeniu, które nie zostały w sposób wyraźny zmienione przez porozumienie o liberalizacji, powinny mieć przewagę dla potrzeb stosowania tego porozumienia w celu uniknięcia wszelkiej niezgodności pomiędzy nimi.

- 114 Jak z tego wynika, porozumienie o liberalizacji nie mogło być rozumiane w chwili jego zawarcia w taki sposób, że terytorialny zakres jego stosowania obejmował terytorium Sahary Zachodniej, i nie zachodziła potrzeba umieszczenia w nim klauzuli wykluczającej w sposób wyraźny to terytorium z owego zakresu stosowania.
- 115 W konsekwencji Sąd naruszył prawo, stwierdzając, że należy uznać, iż Rada i Komisja zgodziły się, że układ o stowarzyszeniu i porozumienie o liberalizacji stosują się do terytorium Sahary Zachodniej, dlatego że zaniechały wpisania do tego drugiego porozumienia klauzuli wykluczającej takie stosowanie.
- 116 W świetle całości powyższych rozważań Sąd niesłusznie stwierdził w pkt 103 zaskarżonego wyroku, iż porozumienie o liberalizacji powinno być interpretowane w ten sposób, że ma ono zastosowanie do terytorium Sahary Zachodniej, a mówiąc dokładniej, do części tego terytorium kontrolowanej przez Królestwo Marokańskie, ponieważ taka wykładnia nie może być uzasadniona ani tekstem układu o stowarzyszeniu, ani tekstem porozumienia o liberalizacji, ani wreszcie okolicznościami towarzyszącymi zawarciu tych dwóch umów, które zostały przywołane w pkt 101 i 102 zaskarżonego wyroku.
- 117 Tej oceny nie podważa analiza dokonana przez Sąd w pkt 99 zaskarżonego wyroku, w oparciu o okoliczności faktyczne przywołane w pkt 77–87 niniejszego wyroku.
- 118 Stwierdzenia i oceny dokonane przez Sąd we wspomnianych punktach pokazują przede wszystkim, że Rada i Komisja były świadome w momencie zawarcia porozumienia o liberalizacji, że władze marokańskie od wielu lat stosowały postanowienia układu o stowarzyszeniu do Sahary Zachodniej. Następnie, obie te instytucje w żadnym momencie nie sprzeciwiły się temu stosowaniu, a Komisja do pewnego stopnia w tym uczestniczyła. Wreszcie, system preferencji taryfowych ustanowiony przez układ o stowarzyszeniu i zmieniony przez porozumienie o liberalizacji jest w pewnych przypadkach stosowany „de facto” do produktów pochodzących z Sahary Zachodniej od momentu zawarcia drugiej z tych umów, jak zostało to przypomniane przez Radę i Komisję w ich pismach procesowych i na rozprawie.
- 119 Jak wynika ponadto z pkt 102 zaskarżonego wyroku, Sąd stwierdził, że owa późniejsza od zawarcia układu o stowarzyszeniu praktyka uzasadnia interpretowanie tego układu i porozumienia o liberalizacji w ten sposób, że terytorium Sahary Zachodniej jest objęte zakresem stosowania wspomnianych umów.
- 120 W tym względzie należy podkreślić, że zgodnie z art. 31 ust. 3 lit. b) konwencji wiedeńskiej należy w szczególności brać pod uwagę, dla celów interpretacji traktatu i jednocześnie z jego kontekstem, każdą późniejszą praktykę stosowania tego traktatu, ustanawiającą porozumienie stron co do interpretacji tego traktatu.
- 121 W niniejszym przypadku, jak wynika z pkt 77, 83 i 87 zaskarżonego wyroku, Rada i Komisja podkreśliły, podobnie jak Front Polisario, że choć system preferencji taryfowych przewidziany przez układ o stowarzyszeniu i porozumienie o liberalizacji był stosowany w pewnych przypadkach do produktów pochodzących z Sahary Zachodniej, to owo stosowanie miało charakter „de facto”.
- 122 Tymczasem należy stwierdzić, że Sąd nie zbadał, wbrew temu, co nakazuje art. 31 ust. 3 lit. b) konwencji wiedeńskiej, czy takie stosowanie, w pewnych przypadkach, wskazywało na istnienie porozumienia między stronami mającego na celu zmianę interpretacji art. 94 układu o stowarzyszeniu.
- 123 Ponadto rzekoma wola Unii znajdująca wyraz w późniejszej praktyce polegająca na uznawaniu obecnie układu o stowarzyszeniu i porozumienia o liberalizacji za mające prawne zastosowanie do terytorium Sahary Zachodniej musiałaby oznaczać przyznanie, że Unia zamierzała wykonywać obie te umowy w sposób niezgodny z zasadami samostanowienia i względnej skuteczności traktatów, pomimo że przypominała ona wielokrotnie o konieczności przestrzegania tych zasad, jak podkreśla to Komisja.

- 124 Takie wykonywanie byłoby niewątpliwie nie do pogodzenia z zasadą wykonywania umów w dobrej wierze, która stanowi bezwzględną zasadę powszechnego prawa międzynarodowego mającą zastosowanie do podmiotów tego prawa, które są stronami umawiającymi się traktatu (zob. podobnie wyroki: z dnia 16 czerwca 1998 r., Racke, C-162/96, EU:C:1998:293, pkt 49; a także z dnia 23 stycznia 2014 r., Manzi i Compagnia Naviera Orchestra, C-537/11, EU:C:2014:19, pkt 38).
- 125 Jak z tego wynika, Sąd naruszył również prawo, stwierdzając, że późniejsza praktyka przywołana w pkt 99 i 102 zaskarżonego wyroku uzasadniała interpretowanie wspomnianych umów w taki sposób, iż mają one prawne zastosowanie do terytorium Sahary Zachodniej.
- 126 Ponieważ więc Sąd niesłusznie uznał, że porozumienie o liberalizacji powinno być interpretowane w ten sposób, że ma ono prawne zastosowanie do terytorium Sahary Zachodniej, a następnie przyjął ten wniosek jako przesłankę do swojej analizy legitymacji procesowej Frontu Polisario, jak zostało to wskazane w pkt 43, 44 i 74 niniejszego wyroku, należy uwzględnić odwołanie bez konieczności badania pozostałych zarzutów i argumentów Rady i Komisji.
- 127 W rezultacie zaskarżony wyrok należy uchylić.

W przedmiocie skargi

- 128 Artykuł 61 akapit pierwszy statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej przewiduje, że jeśli odwołanie jest zasadne i Trybunał uchyli orzeczenie Sądu, to może wydać orzeczenie ostateczne w sprawie, jeśli pozwala na to stan postępowania, lub skierować sprawę do ponownego rozpoznania przez Sąd.
- 129 W niniejszym przypadku do Trybunału należy wydanie orzeczenia ostatecznego w sprawie, na co pozwala stan postępowania.
- 130 W tym względzie art. 263 akapit czwarty TFUE określa dwie sytuacje, w których uznaje się istnienie po stronie osoby fizycznej lub prawnej legitymacji procesowej do wniesienia skargi na akt, którego nie jest ona adresatem. Po pierwsze, taką skargę można wnieść, pod warunkiem że akt ten dotyczy tej osoby bezpośrednio i indywidualnie. Po drugie, taka osoba może wnieść skargę na akt regulacyjny niewymagający środków wykonawczych, jeżeli dotyczy on jej bezpośrednio.
- 131 W niniejszym przypadku na wstępie należy stwierdzić, że argumentacja przedstawiona przez Front Polisario w celu wykazania, iż ma on legitymację procesową do wniesienia skargi o stwierdzenie nieważności zaskarżonej decyzji opiera się na twierdzeniu, że porozumienie o liberalizacji, którego zawarcie zostało zatwierdzone w owej decyzji, ma w praktyce zastosowanie, w pewnych przypadkach, do Sahary Zachodniej, mimo że nie stanowi ona części terytorium Królestwa Marokańskiego.
- 132 Jak wynika z uwag przedstawionych w pkt 83–125 niniejszego wyroku, porozumienie o liberalizacji należy jednak interpretować – zgodnie z odpowiednimi normami prawa międzynarodowego mającymi zastosowanie w stosunkach między Unią i Królestwem Marokańskim – w ten sposób, iż nie ma ono zastosowania do terytorium Sahary Zachodniej.
- 133 Zatem bez konieczności badania reszty argumentacji, poprzez którą Rada i Komisja podważają dopuszczalność skargi, należy stwierdzić, że w oparciu o argumenty przedstawione przez Front Polisario nie można w żadnym razie uznać, iż ma on legitymację procesową do wniesienia skargi o stwierdzenie nieważności zaskarżonej decyzji.
- 134 W konsekwencji skargę należy odrzucić jako niedopuszczalną.

W przedmiocie kosztów

- 135 Zgodnie z art. 184 § 2 regulaminu postępowania, jeżeli odwołanie jest zasadne i Trybunał orzeka wyrokiem kończącym postępowanie w sprawie, Trybunał rozstrzyga o kosztach.
- 136 Artykuł 138 § 1 tego regulaminu, mający zastosowanie do postępowania odwoławczego na podstawie art. 184 § 1 tegoż regulaminu stanowi, że kosztami zostaje obciążona, na żądanie strony przeciwnej, strona przegrywająca sprawę.
- 137 Ponieważ w niniejszym przypadku Rada wniosła o obciążenie Frontu Polisario kosztami postępowania, a Front Polisario przegrał sprawę, należy obciążyć go kosztami postępowania poniesionymi przez tę instytucję.
- 138 W myśl art. 140 § 1 regulaminu postępowania, mającego także zastosowanie do postępowania odwoławczego na podstawie art. 184 § 1 regulaminu, państwa członkowskie i instytucje interweniujące w sprawie pokrywają własne koszty.
- 139 W niniejszym przypadku Królestwo Belgii, Republika Federalna Niemiec, Królestwo Hiszpanii, Republika Francuska i Republika Portugalska, a także Komisja, która była interwenientem w pierwszej instancji, ponoszą własne koszty.
- 140 Wreszcie art. 140 § 3 regulaminu postępowania, mający także zastosowanie do postępowania odwoławczego na podstawie art. 184 § 1 regulaminu, stanowi w szczególności, że Trybunał może zdecydować, że interwenient inny niż państwo członkowskie lub instytucja pokrywa własne koszty.
- 141 W niniejszym przypadku należy orzec, że Comader pokrywa własne koszty.

Z powyższych względów Trybunał (wielka izba) orzeka, co następuje:

- 1) **Wyrok Sądu Unii Europejskiej z dnia 10 grudnia 2015 r., Front Polisario/Rada (T-512/12, EU:T:2015:953) zostaje uchylony.**
- 2) **Skarga Front populaire pour la libération de la saguia-el-hamra et du rio de oro (Frontu Polisario) zostaje odrzucona jako niedopuszczalna.**
- 3) **Front populaire pour la libération de la saguia-el-hamra et du rio de oro (Front Polisario) pokrywa własne koszty oraz koszty poniesione przez Radę Unii Europejskiej.**
- 4) **Królestwo Belgii, Republika Federalna Niemiec, Królestwo Hiszpanii, Republika Francuska i Republika Portugalska, Komisja Europejska i Confédération marocaine de l'agriculture et du développement rural (Comader) pokrywają własne koszty.**

Podpisy